

Sygn. akt I PK 138/10

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 maja 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Flemming-Kulesza (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Zbigniew Hajn

w sprawie z powództwa M. G.

przeciwko PGE Kopalni Węgla Brunatnego B. Spółce Akcyjnej w R.

o odszkodowanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Spółecznych i Spraw Publicznych w dniu 4 maja 2011 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Spółecznych w P.

z dnia 23 lutego 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Spółecznych w P. do
ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

W pozwie z dnia 28 maja 2009 r. skierowanym przeciwko PGE Kopalni Węgla Brunatnego „B.” Spółce Akcyjnej w R. powód M. G. wniósł o zasądzenie 40.000 zł z ustawowymi z odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem odszkodowania za pobieranie emerytury górniczej w zaniżonej wysokości.

Na rozprawie w dniu 3 listopada 2009 r. Powód ograniczył żądanie pozwu do kwoty 28.638,29 zł.

Sąd Rejonowy - Sąd Pracy w B. wyrokiem z dnia 9 listopada 2009 r. zasądził od pozwanej PGE Kopalni Węgla Spółki Akcyjnej w R. na rzecz powoda kwotę 28.638,29 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 15 czerwca 2009 r. do dnia zapłaty (pkt 1); umorzył postępowanie w pozostałej części wobec cofnięcia pozwu (pkt 2); nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa kwotę 1.859 zł tytułem kosztów procesu (pkt 3).

Sąd Rejonowy ustalił, że M. G. był pracownikiem Kopalni Węgla Brunatnego „B.” Spółki Akcyjnej w R. w okresie od 16 września 1977 r. do 23 grudnia 2003 r. W czasie zatrudnienia pracował na stanowiskach: ślusarz i ślusarz wymiany agregatów pompowych.

Pozwany pracodawca wystawił powodowi świadectwo wykonywania pracy górniczej, w którym wskazał, że powód w okresie zatrudnienia wykonywał pracę górniczą na stanowisku rzemieślnik ślusarz stale zatrudniony na odkrywce, kwalifikowaną przelicznikiem 1,2. Takie same dane zamieszczono w wydanym powodowi świadectwie pracy za okres zatrudnienia w pozwanej Kopalni.

Od rozwiązania stosunku pracy M. G. pobiera emeryturę. Przy obliczaniu wysokości emerytury Zakład Ubezpieczeń Społecznych uwzględnił dane dotyczące pracy górniczej zawarte w wystawionych przez pozwaną Spółkę świadectwach pracy i zaliczył powodowi okres pracy górniczej z przelicznikiem 1,2 za cały okres zatrudnienia.

27 sierpnia 2007 r. M. G. złożył wniosek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o ponowne przeliczenie emerytury z uwzględnieniem przelicznika 1,8 za okres od 16 września 1977 r. do 20 grudnia 2003 r.

Decyzją z 11 lutego 2007 r. ZUS Oddział w Z. Inspektorat w T. odmówił przyznania emerytury według przelicznika 1,8.

Wyrokiem z dnia 6 lutego 2009 r. Sąd Okręgowy w G. przyznał ubezpieczonemu prawo do obliczania emerytury górniczej z zastosowaniem przelicznika 1,8 do okresu pracy górniczej za cały okres zatrudnienia poczynając od 16 września 1977 r. do 23 grudnia 2003 r.

Przy uwzględnieniu okresów pracy górniczej w wymiarze półtorakrotnym, zgodnie z decyzją ZUS i wyrokiem Sądu Okręgowego w G. z dnia 6 lutego 2009 r. różnica między należną emeryturą a otrzymaną według kwoty netto: w okresie od 1 stycznia 2004 r. do 31 grudnia 2004 r. wyniosła 7.683,30 zł; w okresie od 1 stycznia 2005 r. do 31 grudnia 2005 r. wyniosła 7.641,86 zł; w okresie od 1 stycznia 2006 r. do 31 grudnia 2006 r. wyniosła 7.921,16 zł. W sumie za sporny okres emerytura ubezpieczonego została obniżona o kwotę 28.638,29 zł.

Sąd pierwszej instancji uznał, że pozwana Spółka nieprawidłowo określiła charakter pracy górniczej wykonywanej przez powoda i nie zakwalifikowała jego pracy w wymiarze półtorakrotnym. Zostało to potwierdzone w wyroku Sądu Okręgowego w G. Zdaniem Sądu Rejonowego, powód wykazał, iż poniósł szkodę w postaci obniżonej wysokości emerytury w związku z wystawieniem przez pracodawcę świadectwa pracy górniczej i świadectwa pracy, zawierających nieprawidłowe informacje o charakterze wykonywanej przez powoda pracy górniczej, które stały się podstawą do ustalenia wysokości emerytury przez organ rentowy.

Sąd Rejonowy powołując art. 97 k.p. oraz art 125a ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U. z 2004 r., Nr 38, poz. 353 ze zm.) podniósł iż do obowiązków pracodawcy (płatnika składek) należy prawidłowe wystawienie dokumentów potwierdzających okres i rodzaj pracy, pracę w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, okresów pracy górniczej oraz okresów pracy na kolei. Sąd pierwszej instancji podkreślił, że żaden przepis nie nakłada na organ rentowy obowiązku kontrolowania zgodności danych zawartych w świadectwie pracy z danymi zawartymi w znajdującej się w posiadaniu pracodawcy dokumentacji związanej z wykonywaniem pracy górniczej.

Sąd Rejonowy uznał, że przepis art. 471 k.c. stanowi podstawę dochodzenia przez pracowników roszczeń odszkodowawczych od pracodawców z tytułu otrzymania niższego świadczenia emerytalnego wskutek nienależytego wykonania zobowiązania przez pracodawcę. Rozważając problem przedawnienia Sąd Rejonowy podkreślił, że art. 291 § 1 k.p. nie wymienia roszczeń związanych ze stosunkiem pracy, do których należy roszczenie zgłoszone przez powoda. Pojęcie "sprawy z zakresu prawa pracy" jest przedmiotowo szersze od pojęcia "sprawy ze stosunku pracy", obejmuje ono również sprawy związane ze stosunkiem pracy, ale niebędące roszczeniami ze stosunku pracy. Sąd pierwszej instancji uznał także, że podstawa prawna roszczenia majątkowego (art. 471 k.c.) określa termin jego przedawnienia. W ocenie Sądu brak było podstaw do uwzględnienia zarzutu przedawnienia roszczenia, które pozwana wywodziła z art. 291 § 1 k.p.

Powyższy wyrok został w części (tj. w pkt 1 i 3) zaskarżony apelacją wniesioną przez pozwaną.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. wyrokiem z dnia 23 lutego 2010 r. oddalił apelację.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd drugiej instancji, przywołując orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące obowiązków pracodawcy związanych z wystawianiem świadectw pracy i jego odpowiedzialności z tytułu niewykonania lub naruszenia tych obowiązków, stwierdził, że Sąd Rejonowy zasadnie przyjął, iż w przedmiotowej sprawie pozwany pracodawca ponosi odpowiedzialność opartą na art. 471 k.c. w związku z art. 300 k.p. z tytułu wystawienia niewłaściwego świadectwa pracy. Pracodawca wystawił powodowi 17 stycznia 2008 r. (po postępowaniu przed Komisją Weryfikacyjną) nowe świadectwo pracy wykonywania pracy górniczej w którym podał, że powód od 16 września 1977 r. do 23 grudnia 2003 r. wykonywał pracę górniczą na stanowisku górnika kopalni odkrywkowej. Zdaniem Sądu drugiej instancji, skoro przepisy nakładają na pracodawcę obowiązek wydania pracownikowi właściwego (kompletnego) świadectwa pracy, a o jego kompletności decyduje m.in. zamieszczenie w jego treści informacji niezbędnych do ustalenia uprawnień z ubezpieczenia społecznego, to naruszenie przez pracodawcę tego obowiązku i wyrządzenie szkody wywołanej brakiem

informacji lub podaniem informacji błędnych rodzi po stronie pracodawcy odpowiedzialność odszkodowawczą.

Sąd Okręgowy uznał także za słuszne stanowisko Sądu pierwszej instancji, że nie jest dopuszczalne obciążanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych skutkami błędów innych instytucji, w szczególności zakładów pracy (pracodawców), którzy nienależycie wykonali swoje obowiązki.

Odnosząc się do zarzutu przedawnienia, Sąd Okręgowy uznał, że do przedawnienia roszczeń powoda mają zastosowanie przepisy ogólne kodeksu cywilnego (art. 117 - 125 k.c.). Powyższej konstatacji w ocenie Sądu drugiej instancji nie zmienia okoliczność, iż sprawy z powództwa pracownika (byłego pracownika) przeciwko pracodawcy (byłemu pracodawcy) o odszkodowanie z tytułu wystawienia nieprawidłowego świadectwa oprawy są sprawami z zakresu prawa pracy w rozumieniu art. 476 § 1 pkt 1 k.p.c., jako sprawy o roszczenia związane ze stosunkiem pracy. Słusznie, zdaniem Sądu Okręgowego, podniósł Sąd pierwszej instancji, iż pojęcie "sprawy z zakresu prawa pracy" jest przedmiotowo szersze od pojęcia "sprawy ze stosunku pracy" i obejmuje ono również sprawy związane ze stosunkiem pracy, ale niebędące roszczeniami ze stosunku pracy. W przepisie art. 291 § 1 k.p. roszczenia związane ze stosunkiem pracy nie zostały wymienione. Tym samym Sąd pierwszej instancji prawidłowo przyjął, że do roszczenia zgłoszonego przez powoda ma zastosowanie 10-letni okres przedawnienia, wynikający z art. 118 k.c.

Wyrok ten strona pozwana zaskarżyła w całości skargą kasacyjną, wnosząc o jego uchylenie w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcie o kosztach w sprawie kasacyjnej; ewentualnie o jego uchylenie w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie powództwa, a ponadto o zasądzenie od powoda na rzecz skarżącego kosztów procesu.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucono naruszenia prawa materialnego poprzez: niewłaściwe zastosowanie art. 6 k.c. w związku z art. 471 k.c. - poprzez przyjęcie, że powód wykazał, iż skarżący nienależycie wykonał swoje zobowiązanie wydając mu świadectwo pracy nieuwzględniające pracy górniczej w wymiarze półtorakrotnym, a także poprzez przyjęcie, że powód wykazał istnienie

adekwatnego związku przyczynowego między wydaniem mu takiego świadectwa a szkodą; niewłaściwe zastosowanie art. 471 k.c. - poprzez przyjęcie, że skarżący, wydając świadectwo pracy górniczej z określeniem stanowisk pracy zgodnie z brzmieniem rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994 r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk pracy zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty (Dz.U. z 1995 r. Nr 2, poz. 8), w sposób nienależyty wykonał swoje zobowiązanie prowadzenia dokumentacji pracowniczej, a także przyjęcie, iż uczynił to w sposób zawiniony; niewłaściwe zastosowanie art. 471 k.c. w związku z art. 361 § 1 k.c. - poprzez przyjęcie istnienia adekwatnego związku przyczynowego między wydaniem przez skarżącego świadectwa pracy górniczej nieuwzględniającego całego okresu wykonywania pracy u skarżącego jako pracy górniczej w wymiarze półtorakrotnym a poniesioną przez pracownika szkodą w postaci zaniżenia świadczenia emerytalnego w sytuacji występowania innej okoliczności pozostającej w adekwatnym związku przyczynowym ze szkodą a polegającej na zwłoce powoda w dochodzeniu emerytury w wymiarze półtorakrotnym spowodowanej brakiem należytej staranności ze strony powoda; niewłaściwe zastosowanie art. 365 § 1 k.p.c. - poprzez przyjęcie, że prawomocnym orzeczeniem sądu wydanym w innym postępowaniu, którego stroną nie był skarżący, związany jest także sąd drugiej instancji; niezastosowanie art. 362 k.c. w związku z art. 471 k.c. - poprzez nieuwzględnienie przyczynienia się powoda do szkody przez brak należytej staranności przy składaniu wniosku o emeryturę, zwłokę w złożeniu przez powoda wniosku o przeliczenie świadczenia, a także przez brak odwołania się od decyzji organu rentowego ustalającej wymiar emerytury wskutek wyroku sądowego; niewłaściwe zastosowanie art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS - przez przyjęcie, że organ rentowy nie ponosi żadnej odpowiedzialności za wydanie błędnej decyzji; błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 291 §1 k.p. w związku z art. 471 k.c. w związku z art. 300 k.p. - poprzez przyjęcie, że roszczenie odszkodowawcze z tytułu nienależytego wykonania przez pracodawcę zobowiązania, pozostające w związku ze stosunkiem pracy nie podlega

przedawnieniu zgodnie z art. 291 § 1 k.p., ewentualnie błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 118 k.c. - poprzez przyjęcie, że roszczenie powoda jako pozostające w związku ze świadczeniem okresowym nie podlega 3-letniemu przedawnieniu, zgodnie z art. 118 k.c., tak jak świadczenie okresowe.

Skarżący zarzucił także naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy przez niewłaściwe zastosowanie art. 382 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. - poprzez brak oceny dowodu w sprawie, jakim jest wyrok sądu wydany w sprawie, w której skarżący nie uczestniczył.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma uzasadnione podstawy odnoszące się do naruszenia prawa materialnego.

Zarzut naruszenia przepisów postępowania nie może być uznany za skuteczny już z tego powodu, że wpływ zarzucanego uchybienia na wynik sprawy nie został w skardze przedstawiony (art. 398³ 1 pkt 2 k.p.c.). W wypadku zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. (w którym uregulowane zostały wymagania dotyczące uzasadnienia wyroku) z reguły nie występuje wpływ na wynik sprawy, gdyż uzasadnienie – jak wiadomo – sporządzane jest po rozstrzygnięciu. Sąd ewentualne wady uzasadnienia nie mają wpływu na wynik sprawy. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. wyjątkowo może stanowić uzasadnioną podstawę skargi wówczas, gdy uzasadnienie wyroku sądu drugiej instancji sporządzone zostało w taki sposób, że niemożliwe jest przeprowadzenie kontroli kasacyjnej. Z nowszych orzeczeń można wymienić wyroki: z 24 listopada 2010 r. (I PK 107/10, LEX 737366), z 9 września 2010 r. (I CSK 679/09, LEX 622199) i z 24 sierpnia 2010 r. (I UK 76/10, LEX 653655). Uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie ma takich wad. Zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. został w skardze powiązany z zarzutem naruszenia art. 382 k.p.c. odnoszącym się do podstaw orzekania przez sąd drugiej instancji. Skarżący podniósł, że Sąd Okręgowy nie rozważył w uzasadnieniu swego wyroku znaczenia wyroku (i decyzji ZUS) odnoszących się do podstawy wymiaru emerytury powoda dla rozstrzygnięcia o żądaniu pozwu w tej sprawie. Ta kwestia nie może być podnoszona w związku z podstawą faktyczną wyroku sądu drugiej instancji.

Znaczenie podwyższenia emerytury powoda i przyczyny wcześniejszego ustalenia jej w niższej kwocie są istotne w tej sprawie, jednakże polemika z poglądem Sądu przyjętym za podstawę rozstrzygnięcia nie może być skutecznie prowadzona przy odwołaniu się do przepisów art. 382 i 328 § 2 k.p.c.

Rozważanie podniesionych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego należy rozpocząć od zarzutu naruszenia art. 291 § 1 k.p. Zarzut ten jest słuszny. Sąd Okręgowy uznał, że przepis ten nie może mieć zastosowania w tej sprawie, gdyż roszczenie powoda oparte zostało na przepisach prawa cywilnego a sprawa niniejsza nie jest sprawą ze stosunku pracy lecz sprawą związaną ze stosunkiem pracy. Sąd Najwyższy nie podziela tego poglądu, natomiast podziela pogląd odmienny wyrażony w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2011 r. (I PZP 5/10, LEX nr 685249, Biul. SN 2011 nr 1, poz. 21). Zgodnie z nią, roszczenie o odszkodowanie z tytułu otrzymywania niższej emerytury wskutek wydania przez pracodawcę niewłaściwego świadectwa pracy oraz niewydania zaświadczenia o pracy górniczej przedawnia się na podstawie art. 291 § 1 k.p. Uchwała została wydana w sprawie o stanie faktycznym analogicznym do występującego w niniejszej sprawie. Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że podstawa dochodzonego roszczenia, którą jest art. 471 k.c. nie przesądza o tym, że do oceny jego przedawnienia winny być stosowane przepisy prawa cywilnego. W ocenie Sądu Najwyższego przepisy prawa pracy określają terminy przedawnienia roszczeń powstałych między pracownikiem a pracodawcą na tle łączącego ich stosunku pracy wobec czego nie ma uzasadnienia sięganie w tej kwestii do prawa cywilnego na podstawie art. 300 k.p. Dochodzone w tej sprawie roszczenie wywodzone jest z twierdzenia o nienależytym wykonaniu przez pracodawcę jego obowiązków w zakresie wydawania pracownikowi dokumentów potrzebnych do nabycia świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Obowiązki te są uregulowane w Kodeksie pracy (art. 97 § 2) i w art. 125 ust. 1 pkt 1 i 1 oraz art. 125a ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.). W przepisach tych nie zostały określone sankcje za niewykonanie tych obowiązków, stąd potrzeba sięgnięcia do regulacji prawa cywilnego odnoszącej się do odpowiedzialności z tytułu nienależytego wykonania zobowiązań. Nie ma

natomiast uzasadnienia sięganie do przepisów prawa cywilnego dotyczących przedawnienia roszczeń, skoro źródłem dochodzonego od pracodawcy roszczenia pracownika jest stosunek pracy. Kwestia przedawnienia takich roszczeń jest uregulowana w prawie pracy – w art. 291 k.p. Z tych względów zarzut naruszenia art. 291 § 1 k.p. okazał się słuszny.

Uzasadniony jest też zarzut naruszenia art. 471 k.c. W przepisie tym uregulowana została odpowiedzialność odszkodowawcza z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania. Jest to odpowiedzialność oparta na zasadzie winy. Do przypisania pracodawcy odpowiedzialności za szkodę, jaką poniósł pracownik otrzymujący przez kilka lat emeryturę w zaniżonej wysokości nie jest wystarczające ustalenie wydania nienależycie sformułowanych dokumentów potrzebnych do nabycia świadczenia z ubezpieczenia społecznego. Sąd Okręgowy zaniechał poczynienia ustaleń co do winy pracodawcy. Ustalenia te nie mogą ograniczać się do stwierdzenia, że świadectwo pracy i zaświadczenie okazały się („obiektywnie”) nieprawidłowe. Sąd drugiej instancji nie ustosunkował się do twierdzeń pracodawcy co do tego, że dołożył należytej staranności wykonując obowiązki w zakresie sporządzenia dokumentów potrzebnych do nabycia świadczenia z ubezpieczenia społecznego.

Natomiast nie ma wpływu na odpowiedzialność pracodawcy zakres ewentualnej odpowiedzialności organu rentowego względem ubezpieczonego.

Zasadność tych zarzutów skargi powoduje konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. Pozostałe kwestie podniesione w zarzutach skargi kasacyjnej mogłyby być rozważone dopiero po uzupełnieniu ustaleń koniecznych dla zastosowania prawa materialnego w celu oceny roszczeń powoda.